

Mary Pflum Peterson

MIJN MOEDER
EN IK

Vertaling Karin Schuitemaker

HarperCollins

© 2015 Mary Pflum Peterson
Oorspronkelijke titel: *White Dresses. A Memoir of Love and Secrets, Mothers and Daughters*
Vertaling: Karin Schuitemaker
Omslagontwerp: Wil Immink Design
Omslagbeeld: Mark Owen/Arcangels Images
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest
Druk: CPI Moravia Books, s.r.o.

ISBN 978 94 027 1050 2
NUR 320
Eerste druk juni 2017

Originele uitgave verschenen bij William Morrow, an imprint of HarperCollins Publishers,
Toronto, Canada.

Deze uitgave is uitgegeven in samenwerking met HarperCollins Publishers LLC

© Nederlandse uitgave: HarperCollins Holland

HarperCollins Holland en Harlequin Holland zijn divisies van Harlequin Enterprises Limited
www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver.
Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	11
Hoofdstuk 1:	
De doop van mijn moeder, <i>september 1935</i>	17
Hoofdstuk 2:	
Eerste communie in de St. Mary, <i>1943</i>	32
Hoofdstuk 3:	
Witte jurk, Witte Huis, <i>juni 1953</i>	49
Hoofdstuk 4:	
Bruid van Christus, <i>12 augustus 1958</i>	65
Hoofdstuk 5:	
Bruid van Dale, <i>30 november 1968</i>	98
Hoofdstuk 6:	
Mijn eerste witte jurk, <i>november 1972</i>	122

Hoofdstuk 7:		
Eerste communie in Beaver Dam, <i>4 mei 1980</i>		142
Hoofdstuk 8:		
Daisy Buchanan krijgt haar diploma, <i>juni 1990</i>		174
Hoofdstuk 9:		
Het ultieme witte ensemble, <i>juni 1999</i>		211
Hoofdstuk 10:		
De bruid in het wit, <i>28 mei 2005</i>		251
Hoofdstuk 11:		
Een nachtopon van Vera Wang, <i>15 december 2010</i>		312
Hoofdstuk 12:		
Een nieuw begin, <i>mei 2012</i>		359
Nawoord, <i>juni 2014</i>		397
Dankwoord		411

HOOFDSTUK 1

DE DOOP VAN MIJN MOEDER

SEPTEMBER 1935

Daar stonden ze met hun drieën op die zonnige herfstdag in 1935: Al, een knappe verschijning in zijn donkere kostuum, zijn bruine krullen dansend op de wind; Aurelia in een marineblauwe japon met lage taille, met bijpassende hoed die een bos krullen moest maskeren waarmee niets aan te vangen was; en hun dochttertje Anne. Anne Virginia Diener.

De baby, kaal op een plukje zacht donshaar na, wurmde ongedurig in haar lange jurk van witte katoen. De doopjurk was een geschenk van haar oma Trudy, de moeder van haar vader, en was beeldschoon. ‘Werkelijk een pracht van een japon,’ in Trudy’s woorden. Het lijffe en de zoom waren afgezet met kant, de knoopjes op de rug waren van paarlemoer, en met het bijpassende mutsje maakte het geheel de baby op en top het ordentelijke kleine meisje waarop Trudy had gehoopt toen ze hoorde van Annes geboorte.

Ja, het waren de crisisjaren en elk dubbeltje moest worden omgedraaid. Maar dit was wel haar eerste kleinkind, redeneerde Trudy

– de kleine meid van haar oudste! – en het jonge stel kon zich zoiets al zéker niet veroorloven. Hemeltje, er kon zelfs geen fatsoenlijke wieg vanaf. Niet eens een wiegje, nota bene! Tot Trudy's ontzetting sliep het kind in de met dekens gevoerde la van het oude dressoir waarin eerst Aurelia's truien hadden gelegen.

Anne, net vier weken oud, lag die frisse herfstdag afwisselend te huilen en te slapen, dan weer in haar moeders, dan weer in haar vaders armen. Het voorafgaande uur had ze haar eigen doop grotendeels slapend ondergaan. Pas toen de oude pastoor haar prevelend in het Latijn met water overgoot, had ze zich geroerd en knipperend haar grote bruine ogen opgeslagen.

Na afloop van de ceremonie waren Al en Aurelia met hun jonge aanwinst voor een spontane fotosessie naar een park dicht bij Trudy en August Dieners huis in North Indianapolis getogen. Al waagde ze zich voor de foto nog af en toe aan een lachje, maar Aurelia's blik bleef vrijwel onveranderlijk ingetogen. Ze wist dat ze gelukkig zou moeten zijn, maar bij zo'n kind kwam meer kijken dan ze had gedacht. Tot nu toe vond ze er niet veel aan. De baby vroeg vrijwel voortdurend aandacht. Ze had geen moment voor zichzelf, en wat nog erger was: zij en Al hadden bijna geen moment meer samen. Vóór de baby waren er late diners geweest, tijd om te lezen, tijd om te schrijven en o! nagenoeg elke nacht die stormen van hartstocht waaruit dat kind om te beginnen was voortgekomen.

Aurelia had al bij haar eerste glimp van Al haar zinnen op hem gezet. Zodra ze hem in het oog kreeg op dat verjaarsfeestje op de middelbare school had ze gebroed op een manier om hem te strikken. De eigenaar van de plaatselijke ijssalon had het feestje georganiseerd voor zijn neef en nicht. Aurelia zat in de klas bij de nicht, Al bij de neef. En toen Aurelia Al zag, was het gedaan. Hem wilde ze. Met heel haar hart. En niet alleen met haar hart. Het was niet zonder slag of

stoot gegaan. Al was van goede komaf; hij kwam uit een familie met oud geld, verdiend met een firma in gedenktekens die tot de beste van Indiana en de bekendste in het Midwesten hadden behoord. Aurelia's afkomst was niets bijzonders. Ze was de dochter van een briljante, maar dove vader die in de crisisjaren als dagloner aan de kost moest komen omdat hij geen vaste baan als boekhouder kon vinden. Hij had zelfs een tijd in een wasserij gewerkt, waar hij onder meer vrouwenondergoed had gewassen.

Naast die verschillen waren er ook belangrijke overeenkomsten. Al was rooms-katholiek, en Aurelia ook. Hij was briljant – geslaagd met de beste cijfers en uitverkoren voor de afscheidsrede op de diploma-uitreiking. Aurelia ook. Ze had gezworen dat ze hem voor zich zou winnen.

Ze hadden jarenlang verkering. Al wilde zijn ouders laten geloven dat het niet serieus was, maar dat was het wel. In juni 1934 trad het stel in het geheim in het huwelijk. Om Al zover te krijgen had Aurelia hem het meest sluipende gif van allemaal toegediend: onverdond katholiek zondebesef.

'We kunnen niet in zonde blijven leven,' had ze op een avond tegen hem gezegd, met haar blouse open en haar rok opgesjord tot boven haar knieën na het zoveelste avondje zwaar ademen en zwaar opvrijen.

Gedreven door een combinatie van schuldgevoel en hartstocht stemde Al toe, en met hulp van iemand die nog bij hem in het krijt stond, regelde hij dat Aurelia en hij in een stad verderop terecht konden bij – maar liefst – een bisschop die hen tussen de bedrijven door in de echt zou verbinden. Niemand wist ervan behalve Aurelia's zusje Mary Jane, en pas een klein jaar later durfden ze het uiteindelijk aan hun ouders op te biechten. Trudy barstte in tranen uit toen ze het hoorde, gaf het stel vervolgens de wind van voren en smeekte hun ten slotte

het huwelijk nietig te laten verklaren. Zag Al dan niet in dat Aurelia hem te gronde zou richten? Zag Al dan niet in dat zijn gedroomde toekomst in de geneeskunde – Trudy's gedroomde toekomst voor hem – in duigen viel als hij bij Aurelia bleef? Maar het was al te laat: Anne was al onderweg. Al besloot zijn medicijnenstudie op te geven voor een technische studie in de hoop zo sneller af te studeren en een betaalde baan te vinden. Hij had nu immers een gezin te onderhouden.

Nu zaten ze met volle luiers, vieze spuugdoekjes en, Aurelia althans, pijnlijke borsten. Na wel twee dagen waarin ze had geprobeerd Anne de borst te geven had ze verkondigd dat ze niet genoeg melk had. Dat was niet waar, vermoedde ze, maar ze had geen trek in nóg een reden om met een krijsend, rood aangelopen kind opgezadeld te zitten. De armslag die de fles haar bood, was ze kwijt als ze zelf bleef voeden. Nu kon ze het kind een keer bij haar ouders achterlaten, of zo nodig bij de zijne. Ze wist dat ze niet veel met haar op hadden. Ze verfoeiden haar om haar huwelijk met hun oudste zoon. Omdat ze hem in de val had gelokt, zeiden ze. Maar het kind – allemachtig, wat hielden ze van het kind.

Aurelia realiseerde zich dat Al er verstandig aan had gedaan om haar Anne te willen noemen. De heilige Anna, de moeder van de Maagd Maria, was een van Trudy's favoriete heiligen. Tot haar had Al gebeden toen zijn moeder Trudy ziek was. En Trudy was enorm verguld met Als besluit om zijn eerstgeborene die geliefde naam te geven. Het stelde haar gerust dat de zaadjes van het rooms-katholieke geloof die ze van jongs af aan bij hem had gezaaid toch tot wasdom waren gekomen, zijn gemankeerde smaak in bruiden ten spijt. Anne was een zegen. Ze was hún kleine Annie.

De hele familie was smoorverliefd op haar. Ook Peg, Als beeldschoone donkerharige zus die als fotomodel werkte en vaak werd aangezien voor filmactrice, was als een baksteen voor het meisje gevallen.

Iedereen was verrukt van het spartelende wezentje, behalve Aurelia. Voor haar was Anne toch vooral een middel tot een doel. De komst van het kind was haar garantiebewijs; nu was Al echt van haar. Voor altijd. Hij zou de moeder van zijn kind nooit verlaten. Zoveel katholiek schuldgevoel kon hij niet aan.

Nadat Al en Aurelia die herfstmiddag om beurten met de baby hadden geposeerd waren Trudy, August en Peg aan de beurt om met haar op de foto te gaan. Met glanzende ogen van ontroering. Daar was ze dan. Een volmaakt klein meisje, voortgekomen uit verre van volmaakte omstandigheden. Te midden van de eerste neerdwarrelende herfstbladeren, oranje en rood tegen een diepblauwe septemberhemel, was dit kindje een sprookje. Hun kleine Annie. Hun prinsesje in het wit.

Anne Virginia Diener, mijn moeder, stond van jongs af aan bekend om drie dingen: haar ronde, open gezicht, haar donkerbruine ogen en haar onverzadigbare nieuwsgierigheid. Een jaar nadat ze met haar thuishkwamen uit het ziekenhuis was het iedereen die haar kende duidelijk dat ze ernaar hunkerde om de wereld te verkennen. Ze genoot ervan om voorstellingen te geven in de voortuin van haar ouderlijk huis in Dunkirk, Indiana. Ze ging graag uit wandelen en groette dan de buurtbewoners, luidkeels en bij naam als ze hen kende. En ze hield van dansen in de tuin, waar ze de namen van alle bloemen uit het hoofd leerde. Er stonden ro-dodendrons, stokrozen en geurige seringgen aan hun plompe lage struiken. En in het voorjaar kwamen haar lievelingsbloemen op: pioenrozen. Die grote, volle bloemen die uit zulke kleine knopjes barstten fascineerden mijn moeder, evenals de hommels die ze aanlokten, de een nog dikker en donziger dan de vorige.

Annes belangstelling voor bloemen en insecten werd nog over-

troffen door de drang om haar familieleden beter te leren kennen en begrijpen. Vooral naar haar vader was ze nieuwsgierig, en ze wilde niets liever dan het hem naar de zin maken. Al Diener, met zijn zware stem, scherpe verstand en dezelfde mooie donkere ogen als Anne, was een opvallend knappe man: een meter tweeënzeventig lang, pezig en zongebruind. Hij zag er even goed uit in de donkere kostuums waarin hij naar de mis ging als in de T-shirts die hij droeg als hij in de tuin werkte of zich na zijn werk een sigaretje liet smaken. Voor Anne was Al een mysterie. Als zij net uit bed kwam, vertrok hij al naar zijn werk bij Armstrong Glass, de grote glasfabriek waar hij na zijn studie technische scheikunde als productie leider aan de slag was gegaan. En vaak kwam hij pas weer thuis als ze al door haar moeder in bed was gestopt. Alleen in het weekeinde kon ze meer tijd met hem doorbrengen, en daarvan ging een aanzienlijk deel heen met kerkbezoek.

Al Diener had drie grote liefdes: zijn moeder Trudy, zijn vrouw Aurelia en de rooms-katholieke kerk. Die twee vrouwen kwamen maar al te vaak op de tweede plaats, ná de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Christus, de sacramenten en de woorden van de paus, de kardinalen en de pastoor gaven Als leven betekenis en structuur. In die ordening, tradities en onwrikbare geboden stelde hij een oneindig vertrouwen. De kerk bood het kader waarbinnen het leven, zowel thuis als op het werk, zich afspeelde. Het was dan ook geen toeval dat toen Al een huis zocht voor zijn gezin, zijn keus viel op een groot huis naast de St. Mary, de enige rooms-katholieke kerk in Dunkirk.

Mijn moeder zag al op jonge leeftijd in dat de kerk haar ingang was als ze meer tijd met haar vader wilde doorbrengen en een plaatsje in zijn hart wilde veroveren. De kerk was haar kans als ze wilde dat hij ook af en toe aan haar dacht tijdens die lange dagen op

zijn werk, zonder haar. Samen met papa de rozenkrans bidden, samen de dagelijkse mis bijwonen en de tafel helpen dekken als de pastoor te eten was gevraagd leverden haar allemaal extra tijd met haar vader op, maar vooral ook extra porties van de liefde en goedkeuring waarnaar ze zo snakte. De verhalen die haar vader vertelde over de heiligen intrigeerden haar, ze luisterde gebiologeerd naar het evangelie en keek met een mengeling van vrees en fascinatie haar ogen uit naar de priesters in hun gewaden, als ze omspoeld door de rookpluimen uit hun wierookbranders voor het altaar hun rituelen uitvoerden.

Dat ze nader tot haar vader kon komen door het geloof te omarmen was Anne dus al snel duidelijk, maar toegang krijgen tot haar moeder was minder eenvoudig.

Aurelia Arvin Diener had als kind de meest uiteenlopende toekomstdromen gehad, maar een goede moeder worden kwam op dat lijstje niet voor. Als kind had ze na haar vaders rampzalige gehoorverlies en de artritis die haar stugge moeder steeds verder immobiliseerde het familiefortuin zien verdampen. Van een leventje met theebransjes en danslessen in Cincinnati was ze beland in een bestaan waarin op alles moest worden beknibbeld. Jarenlang had Aurelia langs het spoor kooltjes moeten rapen voor de kachel in hun bescheiden huis in Indianapolis, en ze had in de avonden en week-einden bij een autohandelaar gewerkt om een winterjas te kunnen kopen voor haar jongere zusje. Als ze maar eenmaal getrouwd was, bad ze steeds, dán zou ze eindelijk opgelucht kunnen ademen. Het moederschap bleek echter allesbehalve ontspannend.

Het eeuwige beknibbelen en snotneuzen poetsen waarmee het moederen gepaard ging, gaven haar maar al te vaak het gevoel dat ze klem zat. En soms kwam dat naar buiten. Ze schoot vaak uit haar slof of trok zich terug achter de krant of haar geliefde boeken, liever

dan aandacht te besteden aan het huis of aan haar kinderen. De boze buien van haar moeder gaven de jonge Anne het gevoel dat ze iets verkeerd deed, alsof ze niet was wat van een dochter mocht worden verwacht.

De druk op het huiselijk geluk van de Dieners werd nog opgevoerd toen mijn oma achter elkaar weer zwanger werd, en weer, en weer. Veertien maanden na mijn moeder kwam het tweede meisje, Mary, dat mijn grootouders de roepnaam Mimi gaven. De bevaling ging zo snel dat de arts mijn arme tante pardoes uit zijn handen liet glijpen toen ze uit het geboortekanaal kwam. Mijn oma ijsde toen ze het hoofdje tegen de harde bedrand hoorde klappen. Gelukkig overleefde ze het. Op Mimi volgde weldra Patty, een donkerblonde krullenbol die bijna vanaf haar geboorte wedijverde met mijn moeder om de genegenheid van haar ouders. Daarna kwam Kathy, een donkerharige schone met een lieve lach en Bambi-ogen. Na vier meisjes kreeg mijn opa dan toch de langverwachte zoon: Albert Joseph Junior, beter bekend als Al Joe, een flinke jongen die meteen alle aandacht in het gezin naar zich toe trok.

Om de komst van vijf kinderen binnen zesenhalf jaar te kunnen bolwerken veranderde Aurelia in zekere zin in een menselijke robot. In haar zorg voor de kinderschaar koos ze meer en meer voor een pragmatische aanpak, waarbij knuffels en complimentjes van minder belang leken dan het binnen de perken houden van de chaos. Het eten stond consequent om vijf uur op tafel. Alle kinderen, óók mijn moeder, de oudste, lagen stipt om zes uur in bed. Zo maakte Aurelia ruimte voor wat ze werkelijk wilde: tijd alleen met Al. Voor schrijven had ze geen tijd meer; de romans waar ze als tiener van had gedroomd zou ze niet meer voltooien. En ook voor lezen schoot steeds minder tijd over. Maar Al? Voor haar teerbeminde echtgenoot zou ze hoe dan ook altijd tijd blijven maken. Hij

was de spil van haar bestaan, dat komt uit alle verhalen steeds weer naar voren.

Het huis aan Broad Street had een bovenverdieping, maar groot was het niet. De kinderen moesten het met één slaapkamer doen, en dan deelden de meisjes ook nog een bed met zijn tweeën.

Om de stookkosten te drukken werd alleen de benedenverdieping verwarmd. In de winter sliepen de kinderen daarom met twee of drie lagen kleding en twee paar sokken aan om geen longontsteking te krijgen.

‘Het was vaak zo koud in huis,’ vertelde mijn moeder, ‘dat ik mijn adem kon zien als ik me stond aan te kleden. En de truien werden zo stijf als een plank aan het droogrek.’

Soms, zei ze, bevroren haar moeders goedkope parfums in hun flesjes tot geurige ijsblokjes.

Toch ontbrak het Aurelia ook in die zware tijden niet aan genegeheid. Op feestdagen verwende ze de kinderen, als het ervanaf kon, met popcorn en cola. En als haar kroost werd geveld door de waterpokken, de bof, de mazelen of kinkhoest betoonde ze zich een competente ziekenverzorgster.

In het algemeen bestierde ze het huishouden echter met ijzeren vuist. Voor Aurelia was het instellen en strak handhaven van regels de enige manier om de chaos in te dammen die haar geregeld tot aan de lippen stond – en waarin ze soms kopje-onder ging. Dat streven naar duidelijke regels lag ook ten grondslag aan haar besluit dat het tijd werd om de kleine Anne te scheiden van Pooh, haar geliefde troostdekentje. Al jaren was dat sleetse dekentje de enige constante in Annes wereldje, dat met elk nieuw broertje of zusje weer op zijn kop stond. Ze sliep met Pooh in haar knuistjes, bedeelde het een rol als ze met haar poppen speelde en probeerde het zelfs mee te nemen in bad.

‘Ik hield van Pooh,’ vertelde mijn moeder me later. ‘Het was niet zomaar een dekentje, het was mijn vriendje.’

In Aurelia’s ogen was Pooh echter een probleem. Anne was de oudste; het moest maar eens afgelopen zijn. Haar dochtertje kon het dekentje niet houden. Het hoorde niet, dat was de heersende opvatting, en daar hield ze aan vast.

Toen de kleine Anne op een ochtend buiten aan het spelen was, verdween Pooh.

‘Waar is mijn Pooh?’ vroeg mijn moeder nietsvermoedend toen ze rond het middageten naar haar slaapkamer ging om rust te zoeken bij haar dekentje.

‘Pooh is weg,’ zei Aurelia kortaf. Ze stond aan het aanrecht met een keukenschort om en knapte met haar vingers een boontje in tweeën.

‘W-w-w-weg? Hoezo?’ vroeg mijn moeder met grote ogen en een dun stemmetje. Ze stotterde sinds kort, en als ze zoals nu erg gespannen was, werd dat nog erger.

‘Gewoon, weg,’ zei Aurelia bruusk, en ze zette haar dochter een boterham met rosbief voor. ‘Ik heb het je al eerder gezegd. Je bent nu een grote meid. Te groot voor een troostdekentje.’

‘Maar het is geen t-t-t-troostdekentje,’ riep mijn moeder. Ze snapte er niets van; ze had pijn in haar buik en voelde de tranen dringen. Ze wist niet eens wat een troostdekentje wás. Ze hield van Pooh, dat was alles wat ze wist. Ze kon niet zonder haar Pooh. ‘Hij is van m-m-m-mij.’

Ze hapte naar adem. Uit angst dat haar moeder nog bozer op haar zou worden probeerde ze haar boterham op te eten, maar bij elke hap kneep haar maag nog krampachtiger samen.

Urenlang, dagenlang huilde ze om haar Pooh.

‘Je went er wel aan dat Pooh er niet meer is,’ zei haar vader dat

weekeinde nuchter, en toen stortte hij zich op de eindeloze lijst met klussen die Aurelia voor hem had klaargelegd.

Maar Anne wende nooit aan het leven zonder Pooh. Nog jarenlang keek ze uit naar het sleetse dekentje, tegen beter weten in hopen dat het opeens zou opduiken onder een van de kussens van de bank of achter in een keukenkastje. Tevergeefs. Ondertussen was mijn moeders relatie met haar moeder wel onherroepelijk veranderd.

Het bedplassen begon kort na de verdwijning van Pooh. Anne was allang zindelijk, maar nu kreeg ze een terugval en plaste ze nacht na nacht haar lakens nat. Ze probeerde het bevuilde beddengoed verborgen te houden voor haar moeder, maar slaagde daar zelden in.

‘Stoute meid!’ riep Aurelia dan, snuffelend aan de lakens voordat ze bozig het bed afhaalde. ‘Je bent de oudste! We hebben toch helemaal geen tijd voor dit gedoe!’

Een belangrijk gevolg van de drukte in huize Diener was dat Anne met enige regelmaat voor langere tijd naar haar grootouders werd gestuurd. Bij elke nieuwe baby, en bij elke crisis waar het gezin in verzeild raakte, werd ze weer een paar dagen, en soms zelfs weken uitbesteed terwijl haar moeder uit alle macht probeerde de zoveelste uitbarsting van chaos thuis te bezweren.

Mijn moeder was dol op beide stellen grootouders, maar met de ouders van haar vader, Trudy en Dad Diener, zou ze de hechtste band krijgen en de meeste tijd doorbrengen. Van Trudy’s liefde voor haar oudste zoon schoot nog ruim voldoende over voor mijn moeder. Trudy nam haar chic mee uit lunchen bij L.S. Ayres in Indianapolis; ze leerde haar hoe volgens de etiquette de tafel gedekt behoorde te worden, hoe ze haar servet moest uitspreiden op haar schoot en soep moest eten zoals het hoorde: de kom iets schuin-

houden en de lepel van je af bewegen. Ze kocht de schoolspullen voor mijn moeder – kleurige potloden en mooie schriften – en leuke jurkjes waar Al en Aurelia Diener geen geld voor hadden. Maar belangrijker nog was dat Trudy mijn moeder in hun huis in North Indianapolis een eigen plek bood.

Bij Trudy en Dad Diener thuis ontlook onder meer mijn moeders liefde voor de radio. August Diener, bij wie het gezichtsvermogen was aangetast door de staar, bracht uren voor de radio door, en die passie voor het gesproken woord droeg hij over op mijn moeder. Met August luisterde mijn moeder ademloos naar de toespraken van Franklin Delano Roosevelt toen hij het land weer op de been probeerde te helpen met zijn New Deal. Samen luisterden ze gespannen naar de droge knallen van de honkbalknuppels en het gejuich in het stadion als zijn geliefde Cincinnati Reds speelden. En met Trudy erbij zaten ze aan de radio gekluisterd voor Amos ‘n’ Andy en The Lone Ranger.

‘Jouw generatie heeft de tv,’ zei mijn moeder later dwars door mijn puberale gezucht en gesteun heen. ‘Mijn generatie had het echte werk: radio.’

De radio, vertelde mijn moeder, suste haar op ontelbare avonden in slaap en bood urenlang troost toen ze als kind koorts had of ziek was van de bof. De dramatische orgelakkoorden die het verhaal van The Guiding Light ondersteunden, de melodieuze klanken van Glen Miller en de geintjes tussen Edgar Bergen en zijn buikspreekpop Charlie McCarthy, of tussen George Burns en Gracie Allen, hielpen mijn moeder tot rust te komen en gaven haar ook in de angstigste nachten het gevoel dat alles goed kon komen. Ze had de gebruikelijke kinderangsten, waarvan die voor monsters de voornaamste was. Daarbij was ze bang voor de zaken die ook de volwassenen in het land in de ban hielden, zoals de uitbraak van polio

waardoor openbare zwembaden de deuren moesten sluiten en kinderen van haar leeftijd hun dagen moesten slijten in een ijzeren long. De klanken van de radio verdreven die zorgen, al was het maar voor even. Voor Anne Diener was de radio een fijne ontsnapping.

‘Je leert pas echt je verbeelding gebruiken en een verhaal tot leven te laten komen,’ zou ze later tegen me zeggen, ‘als je een hele middag alleen maar hebt geluisterd, écht geluisterd, naar woorden.’

Waar August Diener mijn moeder van radio en het gesproken woord leerde houden, bracht Trudy Diener haar de liefde voor kunst bij. Getooid met een nertsstola die ze had gekregen toen de crisis nog moest toeslaan en handschoenen met knoopjes op de pols troonde Trudy de jonge Anne mee naar musicals in de beste theaters van Indianapolis, ijsshows met de vermaarde kunstschaatsster Sonja Henie en symfonieconcerten in concertzalen. Door de jaren heen liet Trudy het meisje onder haar hoede stap voor stap kennismaken met Bach, Brahms en Beethoven.

‘Ik weet het nog precies, de eerste keer dat ik het Keizersconcert hoorde,’ verzuchtte mijn moeder vaak. ‘Het voelde alsof ik iets zó bijzonders had ontdekt, iets zó magistraals, dat ik het de hele wereld wilde laten horen en het tegelijkertijd helemaal voor mezelf wilde houden.’

’s Avonds maakte de jonge Anne dankzij Trudy ook kennis met een ander muziekgenre: slaapliedjes. In tegenstelling tot Aurelia en Al had Trudy het niet te druk met allerlei andere dingen om voor de kinderen te zingen bij het instoppen. Als haar kleindochter na een dag boompje klimmen en radio luisteren in bed kroop, kwam ze in de donkere kamer bij haar zitten en zong ze het ene liedje na het andere, van Rock-a-bye Baby tot When the Fairies Sing en een oud indiaans liedje, de favoriet van mijn moeder. Trudy liet de klaaglijke melodie schallen terwijl ze haar kleindochter instopte. Mijn moe-

der lag als betoverd te luisteren, niet in staat te bedenken wat ze liever wilde – wakker blijven om te genieten van haar oma's gezang of toegeven aan de slaap.

'Bij Trudy voelde ik me veilig. Haar stem en de liedjes die ze zong gaven me het gevoel dat ik ertoe deed,' vertelde mijn moeder me op een avond vanuit de schommelstoel in mijn slaapkamer, om dan haar eigen versie van het slaapliedje in te zetten.

Films namen een bijna even belangrijke plaats voor Trudy en mijn moeder in als muziek. Elke zaterdag nam Trudy mijn moeder mee naar de bioscoop, vaak naar een dubbele voorstelling. Ze waren niet kieskeurig en waren blij met wat er maar draaide, vrijwel ongeacht het genre, van liefdesdrama's en moordmysteries tot doldwaze avonturenfilms. In de verduisterde filmzaal leerde mijn moeder werelden kennen waar ze steeds vaker zelf deel van uit wilde maken: verre landen, geheimzinnige burchten, gelukkige gezinnetjes. Ze bracht in haar jonge jaren dan misschien minder tijd door met haar ouders dan ze wilde, maar des te meer met Shirley Temple, Cary Grant, Joseph Cotten en Fred Astaire. Zij werden haar helden, haar vrienden bij gebrek aan vrienden van vlees en bloed. Een paar uur lang kon ze zo de kou en de kinderruzies thuis vergeten.

Als er iets was waar mijn moeder als meisje nog meer van hield dan van films waren het boeken. De gebonden exemplaren van geliefde klassiekers als *Little Women*, *The Wizard of Oz*, *Tom Sawyer* en *Robinson Crusoe* waren haar kostbaarste bezit. Daarnaast was ze dol op de reeksen over de Hardy Boys, Nancy Drew en de Bobbsey Twins. Veel van die boeken had ze cadeau gekregen van Aurelia. De Dieners mochten dan nog zo krap bij kas zitten, mijn moeder zei vaak dat haar literatuur minnende moeder haar nog eerder letterlijk honger zou laten lijden dan haar geestelijk voedsel te onthou-

den. Elk jaar met kerst zat er een gloednieuw boek tussen haar cadeautjes. De andere boeken in de kleine verzameling van mijn moeder waren cadeautjes van Trudy en Dad Diener en haar tante Peg. En elk boek kreeg een ereplaats naast of onder haar bed.

‘In boeken,’ mocht mijn moeder graag zeggen, ‘is niets, maar dan ook echt níets onmogelijk: avonturen, vrede, stabiliteit. En liefde. Zeker ook liefde.’

‘Ik wilde zo ontzettend graag Jo zijn toen ik voor het eerst *Little Women* las,’ zei ze jaren later over het pittige meisje, een van de vier zussen uit dat klassieke verhaal. ‘Ik had alles overgehad voor de liefde van Laurie. En de professor. En Marmie.’

‘Marmie?’ vroeg ik verbaasd. Laurie was de rijke jongen die naast Jo woonde en evenveel van avontuur en streken uithalen hield als zij, dat wist ik. En in New York was Jo verliefd geworden op de professor vanwege hun gedeelde passie voor literatuur en theater. Maar Marmie?

‘Marmie was toch niet een van Jo’s vriendjes,’ zei ik voorzichtig. ‘Dat was toch Jo’s moeder?’

‘Dat is waar,’ zei mijn moeder. Haar gezicht betrok.

‘Maar moeder of geen moeder, Marmie blijft een van Jo’s ware liefdes. Ze was minstens even belangrijk voor haar als de mannen in haar leven. Zo’n uitzonderlijke moeder, vind je ook niet? Zoals ze van haar meisjes hield en voor hen zorgde, en zoals ze Jo aanmoedigde om te gaan schrijven?’

Op dat moment realiseerde ik me dat Anne Diener vanaf de dag dat ze had leren lezen even intens had gesmacht naar de genegenheid en goedkeuring van een moeder met wie ze maar geen echt contact leek te kunnen krijgen, als naar de onvoorwaardelijke liefde van een knappe aanbieder. Het probleem was alleen dat ze van geen van beide wist hoe ze eraan kon komen.